

Baghy Gyula, a világszerte ismert eszperantó író

A szegedi eszperantisták kalmazott vonult nyugdíjba. Most azonban nem a szilveszter, hanem a szegedi Országos Eszperantó Tanács elnöke és este fél 7 órai kezdettel előadást tart az Épitők Művelődési Otthonában (Eszperantó u. 5. sz.). Baghy Gyula nemcsak kiváló eszperantista, hanem világszerte ismert író is. Műveit a világ minden részén olvassák, színházak játsszák. Prágában például 1952-ben az ő nevét viselő színházi csoport alakult, amely a világirodalom klasszikus műveit eszperantó nyelven adja elő. E világszerte hírnévre örvendő művészt, az eszperantó nyelv egyik magyar úttörőjét sajnos éppen nálunk kevéssé ismerik, pedig legalább Szegeden ismertebbé kellene tenni nevét, hiszen a város szülőhelye.

Az alábbiakban életével, alkotásaival ismertetjük meg vázlatosan a lap olvasóit.

Régi színészcsalád

ből származik. Dédszüleitnek a szülei is színészek voltak, család hagyományból, de adottságból is erre a pályára lépett ő is. A régebbi neves szegedi színészek közül ma már csak Herczeg Vilmos ismeri.

Baghy Gyula 1891-ben Szegeden született és színészi, rendezői pályáját »hivatásosan« 1924-ben vett búcsút, mint az egykori budapesti Várszínház utolsó rendezője. 1955-ben pedig, mint közal-

építés munkájában, a jó szomszédi viszony megerősítésében, a népek közötti harmonikus együttműködésben. (Egykor elhangzott szavai mennyire időszerűek ma is!) A soknemzetiségű hadifogolytábor minden szenvedőjéhez szólni akar, ezért eszperantóul ír és beszél. Verseit sorstársai a legkülönbözőbb eszperantó lapokhoz juttatják el. Így lesz belőle neves és ismert eszperantó költő. Erzelmei gazdagságát és intenzitását a szavak gazdag és finom árnyalatával fejezi ki. Változatos témakörű verseiben sikeresen szótlatolja meg a népköltészet hangját. Többek között ennek is tulajdonítható, hogy számos versét fordították le a legkülönbözőbb nemzeti nyelvekre és zenésítették meg. Első verseihez az oroszok komponáltak zenét, így például a »Fabelo« (Mese) című verséhez A. Gurilev, a »Siberia iulkanto« (Szibériai bölcsődal) címűhöz J. Ammer.

Lírja új hangot jelent az eszperantó költészetben. Költményeiben az új, szocialista ember érzésvilága kezd tükröződni. Változatos mondanivalóval hathatósan gazdagítja az eszperantó nyelv és vers kifejező erejét.

Hazatérve, a háború és a hadifogság alatt írt költeményeit 1923-ban adják ki a »Preter la vivo« című kötetben. Ez időtáiban ismét szülővárosába hívják Baghyt, hogy a szegedi Munkásotthonban tartson előadást Juhász Gyulával együtt.

— Festő lesz a gyerekből. Apja is megnézi a rajzokat. Másnap ceruzát, papírt hoz haza a hivatából.

— Rajzolj csak, fiacskám. Visszahúzódik az utca gyerekeregétől a könyvek és rajzok közé. Nem érdekli a többiek lármás játéka, nem érdekli a szomszéd gyerekek hangos, jókedvű sivalkodása, ahogy pandúr-rabiót játszanak a házak szögleteinél. Olvas és rajzol. Állatokat, embereket, tutujokat, hajókat. Ahogy látja őket a Tiszán végigúszni.

Édesanyja kívánságára reggelenként ministrálni jár. A vékony, törekeny testű kisgyerek minden reggel hat órakor kel és a hétórai misén ott ministrál a templomban. Talán most fogja meg észrevétlenül a vallás misztikumát, amely később a váci kolostorba vezet.

Juhász Illés megint ágyban fekszik. Azt hiszi, réuma fájdtája a hátát. Regdon doktor vizsgálja és nem tudja, mi okoz olyan nagy fájdalmat, miért fáj állandóan a beteg feje. Néha napokig szóltalanul fekszik az ágyban és merőn néz maga elé. Ilyenkor lábujjhegyen jár mindenki, nehogy a zajjal is fájdalmat okozzanak a betegnek. Mert a zaj nagyon fáj Juhász Illésnek. Ha véletlenül koci zörög el a ház előtt az utcán, fájdalmasan felnyög ágyán.

A gyerek értelmes tekintetével látja apja szenvedését és egész lényével igyekszik belesimulni a környezetbe. Szinte nesztelenül jár és alig beszél valamit. Nem kérdezősködik és csak akkor válaszol, ha szólnak hozzá.

Robinson Crusoe vadregényes világába menekül és mikor elolvassa, újra belekezd. Ugy érzi, hogy ő is egy Robinson, aki ott él a földszintes ház magányában és nincsen Péntekje, hogy kibeszélgesse magát vele.

Szaporodnak könyvei is. Nagypapja, apja, nagynénje könyveket adnak ajándékba. Petőfi versei is odakerülnek a könyvespolcra, az egyik becsukott ablakszárny párkányára.

A padláson ládában hevernek a könyvek, mióta az árvíz elől fölítették őket. Gyula szívesen böngészni órákon keresztül a ládák tartalmát. Régi holmik vannak mindenféléről. Ott van nagybátyjának, Juhász György asztalos-árgyárosnak díszkardja is. Felküti és peckesen lépked vele. De minduntalan megbotlik benne. Végül is oda dobja az egyik sarokba.

Mindennap elolvassa az újságot.

A Szegedi Napló, az ellenék lapja érkezik a hához. A kilencéves gyerek végigböngészli az oldalakat. Nagybátyja halála után azt olvassa, hogy néhai Juhász György alapítványának kamatait szétosztották a szegedi és szegény tanoncok között. Azt hiszi, hogy a »néhai« a Juhász-család nemesi előneve és füzetére ráírja: Néhai Juhász Gyula.

Juhász Illés megint ágyban fekszik. Azt hiszi, réuma fájdtája a hátát. Regdon doktor vizsgálja és nem tudja, mi okoz olyan nagy fájdalmat, miért fáj állandóan a beteg feje. Néha napokig szóltalanul fekszik az ágyban és merőn néz maga elé. Ilyenkor lábujjhegyen jár mindenki, nehogy a zajjal is fájdalmat okozzanak a betegnek. Mert a zaj nagyon fáj Juhász Illésnek. Ha véletlenül koci zörög el a ház előtt az utcán, fájdalmasan felnyög ágyán.

A gyerek értelmes tekintetével látja apja szenvedését és egész lényével igyekszik belesimulni a környezetbe. Szinte nesztelenül jár és alig beszél valamit. Nem kérdezősködik és csak akkor válaszol, ha szólnak hozzá.

Robinson Crusoe vadregényes világába menekül és mikor elolvassa, újra belekezd. Ugy érzi, hogy ő is egy Robinson, aki ott él a földszintes ház magányában és nincsen Péntekje, hogy kibeszélgesse magát vele.

Szaporodnak könyvei is. Nagypapja, apja, nagynénje könyveket adnak ajándékba. Petőfi versei is odakerülnek a könyvespolcra, az egyik becsukott ablakszárny párkányára.

A padláson ládában hevernek a könyvek, mióta az árvíz elől fölítették őket. Gyula szívesen böngészni órákon keresztül a ládák tartalmát. Régi holmik vannak mindenféléről. Ott van nagybátyjának, Juhász György asztalos-árgyárosnak díszkardja is. Felküti és peckesen lépked vele. De minduntalan megbotlik benne. Végül is oda dobja az egyik sarokba.

Mindennap elolvassa az újságot.

A Szegedi Napló, az ellenék lapja érkezik a hához. A kilencéves gyerek végigböngészli az oldalakat. Nagybátyja halála után azt olvassa, hogy néhai Juhász György alapítványának kamatait szétosztották a szegedi és szegény tanoncok között. Azt hiszi, hogy a »néhai« a Juhász-család nemesi előneve és füzetére ráírja: Néhai Juhász Gyula.

Irodalmi tevékenységével kapcsolatban emlitem meg, hogy Baghy kezdeményezésére 1922-ben indult meg a »Literatura Mondo« című igen magas színvonalú eszperantó szépirodalmi folyóirat, melynek főszerkesztője ő volt. A lap Budapestben jelent meg, a lap újrakezdéséről külföldön sokan álmodoznak. (Valutáris szempontból is érdemes lenne ismét megindítani!) Baghy számos műve jelent meg nemzeti nyelvű fordításokban. Magam láttam jó néhány tucat művét orosz, kínai, japán, svéd, cseh, szerb, holland, francia és német nyelvű fordításokban. Az eszperantó-mozgalomban megnyilvánuló tekintélyét az is jelzi, hogy Baghyt a Párizsban székelő Eszperantó Akadémia alelnökévé választotta.

— Szerencsés ez a szám. Híres festő lesz az unokám, majd meglátjátok. (Folytatjuk.)

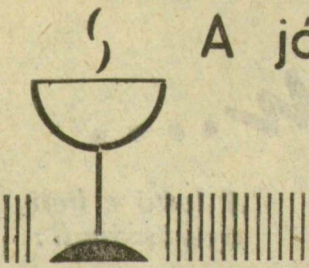
A Serház utcai kaszárnyából kivonulnak a katonák, Schneider Fáni is elköltözik Szegedre és csak a nóta marad meg vissza-visszatérő emlékül. Új nevet kapnak az utcák, terek. A Serház utca Ipar utca lesz és újraszámazzák a házakat. A városi alkalmazott Kálló Antal kapujára felszögezi a táblát: Ipar utca 13.

A szomszédok félve néznek fel a táblára. Babonásak, de Kálló Antal kedélyesen legyint.

— Szerencsés ez a szám. Híres festő lesz az unokám, majd meglátjátok. (Folytatjuk.)

FARKAS ERNŐ

A jó szimplák és duplák titkai nyomában

A kávéfőzés titkaiba belelátni nehezebb, mint átjutni azon a bizonyos bibliai tűfokán. Mindenki más-más főzési módszerekre esküszik. Van, aki megelőlegezik az egyszerű, háztartási fazékban való főzéssel, mert ez a »legjobb« forma. Mások a lombikos főzés hívei, legtöbbször azonban a presszós módszer mellett kötődtek ki, s ennek annyi variációja lehet, amennyit a modern technika lehetővé tesz.

Zaccal vagy zacc nélkül

Mindezek után egyenesen kijelenthetjük, hogy a kávéfőzéshez rendkívüli ügyesség kell. Ezt továbbfejlesztve viszont már zsonglőri mutatvánnyal állunk szemben, amikor is a hivatásos presszókban szűkítésvető módon megválogatják a kávé a vendég rovására. Mert tegyük fel, hogy valaki két duplát két. Az adagológépek ezek szerint négyszer kell mozdulnia, de csak — ezt kevesen látják — háromszor »teszi«. A kutyafáját, hát itt van a kutya elásva! — mondaná a granitlan szemlélő. Mi viszont azt mondjuk, hogy itt is, meg az egyszerű kanalas adagolásnál, a »méretben aluli« kávéknál, esetleg a keverés összetételében is. Az utóbbi már bizonyosabb, sőt egészen bizonyos lehet. Azíán van még a zacc túlzott felhasználása esetébbi. Ilyen sokféle mende-monda és pletyka után tettünk látogatást a minap néhány presszóban az Állami Kereskedelmi Felügyelőség egyik képviselőjével.

Ami könnyűnek találtatott

Utunk legelőször a Káráz utcái »Csemege« presszóhoz vezetett. A talponálló feketések már régóta dicsérik az ottani kávé, ami ellen nekünk sem volt semmi kifogásunk, csupán a keverék összetétele, vagy az adagolókanál miatt. Lemérve ugyanis 20 kanál keveréket, az egy kicsit könnyűnek találtatott. Pontosan 57 gramm volt a hatvan helyett. Egy szimplával tehát kevesebb a kelleténél. Most vagy a darálón kell igazítani, hogy szemcséjében öröljön, vagy a kanál »mélységén«. Mind-egy, hogy melyikben, csak a vendégek annyi kávéval kapjanak pénzükhöz, amennyit fizetnek is érte.

Csalafinta dolgok

A következő színhely a »Korzó Cukrászda« presszója volt. Nem hiába kelleték az itt főzött kávéknak is jó hírt a kávé »élvezők«. Az éppen főzésre szánt keverék összetétele milligramm pontossággal stimulált, úgyszintén a főzés is, csak egy kicsivel több kávé maradt, lógott ki az összesített több hetes elszámolástól, mint amennyi lidos lenne. Február 2-től március végéig 75 deka kávé »felesleg« üldözi őket, s nem tudnak tőle megszabadulni. Ez viszont onnét adódhat, hogy a kilós csomagolásban kapott pörkölt szemekkávé zacskóktól együtt rendszerint egy kiló és négy, vagy öt deka. A norma szerint a zacskóra három dekát mérve vissza, az egy-két dekák felhalmozódhatnak, de nagyobb ügyességgel egyenlegben is maradhatnak. Figyelmetlenség esetén viszont ezek a plusz egy-két dekák minuszként is jelentkezhetnek, magukkal víve,

illetve »elfőzve« még velük együtt ugyanannyit, s akkor a presszóban dolgozók saját zsebükből fizethetik azt a kávé, amit mások ittak meg. Ilyen csalafinta dolog tehát a kávéfőzés, amit kellő ügyességgel (nem tévesztendő össze a zsonglőrködéssel!) mérlegben is lehetne tartani.

Tavaly félmillió szimplát ittunk

Kisebbszámú ugyanazt leltük a Jégkunyóban is. 25 deka kávéfőzőleg állt elő 45 kiló 22 deka kávé főzése után. Az eddig felsorolt észrevételek viszont nem komoly tényezők, a szűrópróba mindegyike amellett szól, hogy a kis szépséghibák ellenére is jó kávé főznek ezekben a presszóknál.

Végül — de csak megközelítően — szóljunk arról is, mennyi kávé isznak Szegeden. A Szálloda és Vendéglátó Vállalatot véve alapul: 22 üzemegységben főznek kávé presszós, vagy lombikos módszerrel. Egy kiló kávéból 333 szimplát szabad és kell főzni. Egy szimpla: 3 gramm kávé. A 22 üzemegység összesen egy hónapban átlag 57 714 adag szimplát főz. Ehhez vegyük még hozzá a Hungáriát és egységeit, s rögtön 100 ezernél több szimplánál tartunk. Számoljunk még a háztartásokban ma már mindinkább használatos kávépresszókra is, s a szimplák száma így közel 150 ezer havonta. A feketé-

sek száma napról napra növekszik. A Vendéglátó Vállalat összegyűjtése 1956-ban 342 441 szimplát mért ki, 1957-ben pedig már 564 ezer 587-et.

Robusta vagy Rio?

Milyen kávéfajták vannak nálunk forgalomban? Az afrikai Robusta elnevezésű és a braziliai Rio, vagy Minas-fajta. Az afrikait nem szeretik, mert aprószemű és ízetlen. A jobb minőségű braziljaival keverik és hozzák forgalomba nálunk; persze sok függ a pörköléstől is. Ha a kávé túlpörkölik, felszakad a kávészemekben rejlő olajtartó, s az olaj kiül a felületre. Ezért olajos-fényes sokszor a kávészem. Nyáron viszont a nagy melegtől ez az olajréteg egykettőre megavasodik. Azt mondják, az ázsiai és dél-amerikai kávéknak nincs párja, mert ezekben benne van a kávészületelők édes-bús dala, s az egész trópusi, egzotikus vidék is. Lehet. Egy azonban bizonyos: az ezekből a kávékból is visszamaradó zaccot ismét felhasználva főzéshez — minden elvárható híreszteléssel szemben — ront a kávé zamatán, s amellett semmi más nem jön ki már belőle, csak a kávé sokféle savai közül a csersav. Ezt viszont jó tudni azoknak, akik sűrű gyomorégésre panaszkodnak. (földi)

ÜR GYÖRGY:

Juhász Gyula ifjúsága

(6.)
Hátévéssé serdül a kis Juhász Gyula. Édesapja kézenfogja és elviszi az új, Dugonics téri belvárosi elemi iskolába. A kisfiú kacszó léptekkel megy apja mellett. Szótlan, megilletődött. Új, magyar ruháját nézegeti, amelyet nagypapja cifra gombokkal díszített. Czimmer igazgató úr megismogatja kopaszra nyírt tojásalakú fejét és beírja az első osztályba.

Odahaza forgatja az olvasókönyvet. Édesapja odaülteti maga mellé a díványra és megmagyarázza a betűket. Hamar megtanulja. Néhány nap múlva folyékonyan olvas.

A Kálló-ház utcai részén laknak már évek óta. Kálló Antal feleségét sírva kísérik ki a temetőbe és az özeveg gombkötömester lakást cseréli a fiatalokkal. Juhászék családjába is bekukkant a halál és magával cipeli Gyula kistestvérkáját, az alig kétesztendő Rózsikát.

Ennek bizony már elmúlt másfél éve és most ismét kelepel a gölya a Serház utcai ház fölött. Kis leánytestvérkét hoz az egyik éjjel és az elemista kisgyerek mikor reggel felébred, szóltalan nézegeti a pólyába takart síró csecsemőt.

A keresztlőnek nagyon örül, mert játékokat kap a rokonoktól. Megint ketten vannak testvérek, úgy mint két évvel ezelőtt. Az okos elemista hamar megszereti kis hűgát és örömmel teljesíti édesanyja kérését: — Gyuluskám, altasd el Margitkát.

Addig ringatja bölcsőjében a kislányt, míg álomba szenderül. Aztán megint odaül az asztal mellé és forgatja a könyvet.

Látogatónak érkezik Mária néni, Tokár Mária, a meghalt nagymama testvére. Szeretettel foglalkozik a kisfiúval. Odaülteti maga mellé és mesél a régi szép időről, mikor Kossuth Lajos itt járt Szegeden és ő virágcsokorral üdvözölte. Kossuth ránézett mosolyogva és ez a tekintet örökre megperzselt a szép szegedi lány szívét. Kossuthon keresztül nézett minden férfit, aki feléje közeledett. Nem is talált méltó élettársat. Kossuth emlékének élt és a vallási titokzatosságába menekült a fel-fel-törő érzések elől.

Mária néni meg mindig mesélnie kellett Kossuthról. Gyula hallgatta volna reggeltől-estig. Hiszen olyan szép volt akkor! Boldog szabadságban éltek az emberek, testvérek voltak mindannyian és most olyan idegenek egymás iránt.

Juhász Illésnéknél sűrű vendég Regdon Károly, a postások orvosa. Ágynak dől a szikár, szakállas arcú postatiszt és tele van panasszal. Fáj a gyomra, háta, feje. Megjárta már Karlsbadot és betegebben érkezett haza. Gyula nézi édesapját és gyermekszívének minden szeretetével feléje fordul. Jól tanul az iskolában, hogy örömet szerezzen odahaza.

Már újság jár a címére. Az Én Újságom. Nagyon tetszenek neki a Pósa-versek. Ev végén a vizsgálódáson szaval. Ott ül a zsűfolt tereben édesapja, édesanyja, nagypapja, Mária néni. Acház Mariska is átjött Szabadkáról és magával hozta kisfiát.

Pósa-verset szaval. Vékony gyerekhangja egészen betölti a termet és a hallgatók valami melegséget éreznek ki a rímekből.

Kálló Antal kinyitja régi szerszámszekrénye ajtaját. Belső részét rajzok díszítik. Lovak állnak és nyargalnak a rajzokon. Mindjárt látja, hogy Gyula műve. Mosolyogva mutatja leányának: